1.2.2 הרפובליקה הפדרלית של גרמניה בתור מדינת רווחה

מקורו של רעיון מדינת הרווחה בסוגיות החברתיות של המאה ה-19. תפקידה לקבוע עיקרון שיסדיר את ההשלכות החברתיות של המערכת הכלכלית הליברלית-קפיטליסטית. עקרון מדינת הרווחה נועד ליצור את התנאים החומריים לכך שהזכויות לחירות תהיינה ניתנות למימוש בפועל עבור כל אדם ואדם.

גם כיום עוסק הדיון החוקתי במתח שבין חירויות הפרט לזכויות הסוציאליות.

בכל החוקות האירופיות, הזכויות לחירות (עקרון מדינת החוק) זכו לביטוי קונקרטי יותר מאשר הזכויות הסוציאליות (עקרון מדינת הרווחה). בהשוואה לכמה חוקות אירופיות אחרות, חוק היסוד הגרמני כמעט ולא קבע זכויות סוציאליות קונקרטיות, אלא הוגבל להגדרת עקרון מדינת הרווחה כיעד של המדינה בלבד. מתן ביטוי קונקרטי יותר מוטל אפוא במיוחד על המחוקק, ונתון בסופו של דבר לפיקוח של בית המשפט הגרמני הגבוה ביותר (בית המשפט הפדרלי לענייני חוקה).

צורתה הנוכחית של מדינת הרווחה באה לידי ביטוי במספר רב של הסדרים משפטיים, ובראשם שלושה עשר ספרי חוקים סוציאליים (SGB XII ו- SGB I - SGB XIV), המסדירים את כל אחד מתחומי המשפט הבודדים, החל מביטחון חומרי, ביטוח בריאות וביטוח סיעודי, וכלה בשירותי הרווחה לילדים ונוער (ספר החוקים הסוציאלי השמיני). בנוסף, קיימים הסדרים משפטיים נוספים הכפופים לעקרון מדינת הרווחה, לרבות זכויות להגנה ולהשתתפות עובדים וכן מערך הביטוח הלאומי, כמו גם חלקים ממדיניות המסים והכלכלה.

ההטבות הסוציאליות ממומנות בחלקן מתשלומי מסים (שירותי הרווחה לילדים ונוער, רווחה סוציאלית), בחלקן על ידי הביטוח הלאומי (ראו שקופיות 1.2.6 ו-1.3.3), בחלקן מתקציבם של גופים עצמאיים (כגון תרומות, מיסי כנסייה, כספי לוטו). הביטוח הלאומי נועד להפחית סיכונים לחיים (אבטלה, מחלות, תאונות, זקנה, סיעודיות). על פי רוב, התשלומים לביטוח הלאומי מופרשים במשותף על ידי המעסיקים והמועסקים.

התפתחותה של מדינת הרווחה מלווה בדיון העקרוני על "משבר מדינת הרווחה", אשר עוסק בעיקרו ביכולת לממן את ההוצאות הגואות של מדינת הרווחה וסביב השפעותיהן על הפעילות הכלכלית ועל הצורך באיזון בין הביטוח הסוציאלי לבין אחריותם האישית של האזרחים. על רקע זה, המונח "מדינת רווחה פעילה" משמש במדיניות החברתית מאז תחילת המאה ה-21 בתור ניסיון לעבור לאחריות אישית רבה יותר מצד האזרחים (העיקרון המנחה: "לתמוך ולדרוש").

לקריאה נוספת

Butterwegge, Christoph (2018): Krise und Zukunft des Sozialstaates. 6th edition, Wiesbaden.
Krapf, Manfred (2019): Der deutsche Sozialstaat seit der Jahrhundertwende, Darmstadt.
Schmidt, Manfred G. (2012): Der deutsche Sozialstaat – Geschichte und Gegenwart, Munich.